

Nemški pisatelj iraških korenin **Sherko Fatah** se je rodil leta 1964 v Berlinu. Študiral je filozofijo in umetnostno zgodovino. Rad potuje, zelo pogosto tudi v Irak, ki je zanj njegova druga domovina. Raziskovanje lastnih korenin, selitve med kulturami in trk med evropskim in arabskim svetom so tudi osrednje teme njegovega pisanja. Doslej je objavil šest romanov. Za svoje prvo delo, roman *Im Grenzland* (*V obmejni deželi*, 2001), je prejel literarno nagrado *Aspekte* za najboljši prozni prvenec. Sledili sta deli *Donnie* in *Onkelchen* (*Striček*), leta 2008 je izšel roman *Das dunkle Schiff* (*Temna ladja*), ki je bil nominiran za Nemško književno nagrado, leta 2011 roman *Ein weißes Land* (*Bela dežela*) in leta 2014 še njegov zadnji roman *Der letzte Ort* (*Poslednji kraj*). Avtor je za svoj opus leta 2015 prejel dve zelo pomembni nemški literarni nagradi – Großer Kunstpreis Berlin in nagrado Adelberta von Chamissa, ki jo podeljujejo avtorjem, ki pišejo v nemškem jeziku, vendar njihov materni jezik ni nemščina.

Sherko Fatah

Temna ladja

Prvi del

1.

Kerim se je spominjal vedno enakega rituala. Mama je poklicala njega in njegova brata. Skupaj so potegnili na dan staro, sprano volneno odejo in jo razgrnili po tleh. Včasih so bili dobri tudi časopisi. Na sredo so postavili lonce in sklede in kakor okoli tabornega ognja posedli po tleh. Žlice so imeli, a ker so bili večinoma sami, so jedli z rokami. Vsak je vzel, kolikor je hotel, in brez obotavljanja so segali v lonce.

Včasih, v trenutkih šibkosti, se je Kerimu zdelo, da je spomin na skupne obede edino, kar mu je ostalo od njegove družine. Kajti ko je pomislil nanje, so se jasno kot sicer nikoli vsi znašli pred njegovimi očmi. Mama, ki je bila vedno z njimi, a je skoraj nikoli ni videl jesti. Spominjal se je njenih rok in nežnih podlahti, ki so kukale na plan, ker si je zavihala rokave. Pred njim se je prikazal Imat, starejši od bratov. Videl ga je suhljatega in bledega, kako zajema majcene porcije riža in po velikosti izbira celo stroke okre, preden

si jih plaho, kot bi bile njegove ustnice ranjene, nese v usta. Brat Ali je bil že bolj podoben njemu, Kerimu, in očetu. Zmeraj je bil lačen in zmeraj je sedel v bližini matere. Jedel je z užitkom in za njegova leta zares veliko. Slednjič se je pred Kerimovim notranjim očesom pojavil tudi oče, običajno utrujen po dolgem delovnem dnevu. Zaradi težkega, izbočenega trebuha je bil, kadar je sedel na tleh, videti nekako nebogljen. Kerim se je spominjal kolobarjev pod njegovimi očmi, ki so v migotanju televizorja jasno izstopali. Napol obrnjen k zaslonu, ki je visel nad njihovimi glavami, vendar prav nič otopel – takšen je bil v Kerimovih spominih.

Oče je vodil majhno restavracijo, ki je stala že skoraj izven mesta. Pravzaprav je bila kočja, polna klopi in stolov, v strehi pa je bila velika luknja, ki je bila za silo prekrita z rogoznico. Slednja je sčasoma preperela in skoznjo so v kočjo, predvsem v zgornjih večernih urah, padali žarki, ki so se Kerimu zdeli ljubki. Vendar tega ni opazil nihče razen njega.

Večina gostov je bila popotnikov, ki so se na poti na gorati sever pri njih odpočili. Gostilna je stala v neposredni bližini ene od glavnih cest, po katerih je bilo mogoče prevoziti celo deželo. Kerim se je spominjal rumenkasto rjave sobe, zmešnjave glasov in dimnih pramenov nad glavami gostov. V bližini rogoznice je dim napolnil prodirajoče žarke, kot bi bili steklene posode. Kerimova mama je bila zelo nejevoljna, ker luknja v strehi nikoli ni bila popravljena tako, kot je treba. Toda njen mož za to ni imel časa. Njegovo življenje je določalo pripravljanje hrane. Odkar je Kerim pomnil, je bila hrana edino, kar ga je resno zaposlovalo.

Preden je odšel v šolo, je moral Kerim že marsikaj postoriti. Pripravil je majhno kuhinjo, ki je bila v prizidku kočje. Dan se je začel ob štirih zjutraj, kajti takrat so prišli taksisti. Vedno so bili na poti in v gostilni so zanje veljale posebne cene, zato pa so tu in tam dostavljali za Kerimovega očeta. Ob tisti zgodnji uri so ponujali le mesno juho ali drobovino na ražnju. Takšna je bila navada; pozneje so gostje lahko izbirali med kuro in koštrunom in pripadajočo juho. Zraven so vedno postregli riž, ki se je v ogromnih količinah kuhal v velikanskem črnem kotlu. Redno mešanje ter praznjenje in vnovično polnjenje kotla je oče povsem prepustil Kerimu, pozneje pa tudi skrb za plinske jeklenke, ki jih je na lesenem vozu redno dostavljajal neki molčeči moški. To je bilo nekoliko dražje, kot če bi hodili ponje v trgovino, zato pa jih je nemudoma priključil na štedilnik in z vžigalico preveril tesnilo. Kerim je moža poznal vse življenje, vendar z njim nikoli ni spregovoril več kot nekaj stavkov.

Odkar je pomnil, je bila hrana v središču njegovega življenja. Do ponavljajočega se rituala in obilice dela, povezanega z njim, je čutil odpor. Včasih

je samo opazoval očeta, kako je sklonjen in sopihajoč od vročine v tesni kuhinji z divjo naglico pripravljajl krožnike, ki jih je Kerimova mama čez pol ure spet pospravila. In že kot otrok je bil prepričan, da sam nikoli ne bi hotel opravljati tega dela.

Za kočjo je stala lopa brez oken s pločevinasto streho, v kateri se je po potrebi tudi klalo. Kerim je v temni prostor vstopil le redko, kajti zadušljiva vročina in smrad sta bila neznosna. Na sredini so stali kupi ovčjih glav, vsaka od njih z odprtimi, steklastimi očmi in z iz ust visečim jezikom. Nekaj fantov iz revnejših družin iz soseščine je služilo pri Kerimovem očetu in delalo v lopi. Čistili so glave in odstranjevali jezike. Oče je menil, da mora Kerim poznati tudi to delo, zato mu je pojasnil postopek: jezike je treba odrezati skozi mehko mesto na spodnji čeljusti, skozi gobec bi bilo pretežko. Fantje so v umazanih hlačah in srajcah klečali na tleh, obdani z vonjem po krvi, in metali dolge jezike v pločevinaste skledе, ki so stale v bližini. Sončna svetloba je skozi vrata padala v širokem pasu in zdelo se je, kot bi s seboj nosila roje muh.

Takšno delo po očetovem mnenju ni bilo primerno za Kerima, njegovega najstarejšega sina. Kuhanja pa ga je naučil, za pomoč v kuhinji je moral biti vedno na voljo. Kljub temu je Kerim redno obiskoval šolo. Njegov oče je imel v času, ko ga ni bilo, celo pomočnika, ki ga je v starem tovornjaku s kesonom spremljal na bazar, kjer je nakupil nove zaloge.

Zdelo se je, da ni ničesar, česar njegovi starši ne bi storili zato, da bi mu omogočili dobro izobrazbo. Oče zato ni rad videl, da je odhajal v lopo, kjer je opazoval fante. Morda se je bal, da bi lahko nekaj težkega, molčečega dela v tistem mraku preskočilo na njegovega sina in ga pokvarilo. Kerim je odraščal z občutkom, da je določen če že ne za nekaj velikega, pa vsaj za nekaj boljšega.

Že zelo zgodaj se je začel rediti. V začetku to ni vzbujalo pozornosti, v soseščini je bilo več obilnejših otrok. Vendar ti niso držali koraka s Kerimom. Ko mu je bilo sedem let, je bil najdebelejši otrok daleč naokoli. Mama ga je pogosto opominjala, naj ne je ostankov. Pozneje ga je celo pošiljala iz hiše, da se je več gibal. Ampak vse to je počela na skrivaj, pazila je na to, da tega ne bi opazil soprog. Kerimov oče je bil namreč debel za tri može in Kerimova debelost ga ni čisto nič motila. Ni bil visok, pravzaprav je bil bolj suhe postave s tenkimi rokami in gležnji. Toda hrana ga je popolnoma spremenila.

Kerimova mama ga je spoznala, ko je tehtal petdeset kilogramov manj. Včasih je ta spomin vpletla v večerne pogovore. Rada se je zadrževala pri tej temi. Obraz se ji je razjasnil, njene oči mandljaste oblike so se zožile,

videti je bila zadovoljna. Ko se je Kerim tega pozneje spominjal, mu je postalo jasno nekaj, česar tedaj ni mogel vedeti: To je bila edina majhna nespoštljivost, ki si jo je mama lahko dovolila – in kolikor se je dalo, se je je naužila. Njegov oče je medtem s spokojnim nasmeškom na obrazu čepel na z blazinami obloženi klopi in kot vedno težko dihal.

“Ko sem ga prvič videla, je bil suh kot otrok,” je govorila. “Mršav kot naša koza, saj veste, tista majhna, siva...”

Kerim in njegova brata so jo pozorno poslušali, čeprav so zgodbo že večkrat slišali. Zanje je bila to možnost, da so očeta videli drugačnega, kot so ga poznali. Vsaj poskusili so lahko. Prikrito so pogledovali sopihajočega moža in pazili, da jih ne bi opazil. Vendar je bilo v njem skoraj nemogoče prepoznati moža, o katerem je govorila.

“Siliti sem ga morala, da je jedel,” je pripovedovala. “Stradal je. Kar koli sem mu skuhala, je samo malce pogrizljal. Kot miška. Potruditi sem se morala, da sem našla sledi njegovih zob.”

Kerim je očeta poznal kot redkobesednega moža. Tudi ko je šlo za kuhinjo, je podajal samo navodila in pojasnil le najnujnejše. Spominjal pa se je tudi občutka varnosti, ki ga je navdajal v njegovi bližini. Ko sta opoldne hodila po mestnih ulicah, je na zidove metal velikansko senco. Oče ga je trdno držal za roko in Kerim tej dolgi senci ni mogel ubežati niti tedaj, ko je za trenutek zastal in se pustil vleči.

Kerim ne bi znal povedati, ali je bil njegov oče – in nasploh njegova družina – priljubljen med sosedi. Spoštovan zagotovo, za to je poskrbela gostilna. Na ulici pa so se ljudje vselej držali na vljudni razdalji.

To je bilo morda povezano z očetovimi alevitskimi koreninami. Kerim je o tem izvedel le malo, ker oče na to očitno ni imel prav veliko spominov. Živeli so v turškem mestu Tunceli; že sama beseda je zvenela tako, kot bi prišla iz kakšne daljne pravljичne dežele.

“Vas je ležala visoko v gorah,” je pripovedoval oče. “Kot lastovičje gnezdo, zato da od spodaj ni bilo videti nobene poti, ki bi vodila kvišku. To je bilo zelo pomembno, kajti tako so navadni muslimani le težko prišli k nam. Tudi Kaldejci so živeli tako, vsi, ki so bili drugačni. Bati pa smo se morali državne oblasti. Nekoč je k nam prišel policist in se razgledal po vasi. Ljudje so mu pokazali hiše in skupni prostor, v katerem so vsi, moški in ženske, molili in plesali. Ko je zaključil ogled, je najstarejšemu vaščanu rekel: ‘Nimate mošeje.’ Starec je odvrnil: ‘Imamo molilnico.’ – ‘Mošejo potrebujete, zgradili vam jo bomo,’ je dejal policist. Najstarejši vaščan se je zamislil, kajti očitno je šlo za ponudbo. Potem je odvrnil: ‘V resnici potrebujemo šolo za naše otroke, potrebujemo knjige in učitelje.’ Policist pa

je odkimal: 'Najprej morate zgraditi mošejo in morda boste potem nekoč dobili tudi šolo.'

Takšne zgodbe je oče redko pripovedoval. Pa tudi tisto, česar se je sam naučil kot otrok, je sinovom posredoval le posredno: Šlo je za občutek, da nikamor zares ne pripada. V otroštvu je Kerim sošolcem zavidal njihove verske rituale. Njegovi starši so od njega pričakovali vse kaj drugega, saj sami skoraj nikoli niso molili. To ni bilo nič neobičajnega; v številnih družinah so molili le ob praznikih. In vendar se je zdelo, da je vera zanje nekaj samoumevnega ali vsaj nekaj, kar jim je blizu. To, kar je videl Kerim, pa je bilo nekakšno pretvarjanje: Zato da gostilna ne bi bila na slabem glasu, se je njegov oče prilagajal muslimanskim pravilom, kadar je bilo potrebno. Včasih je obiskal celo mošejo. Njegovo najpomembnejše dejanje v tem pogledu pa je bil nakup žive ovce za žrtveni praznik. Pri zakolu se je skrbno držal vseh pravil: Žival je položil z glavo proti Meki, povedal molitev in pustil, da je do konca izkrcavala, preden je večji del mesa razdelil med okoliške reveže, ki so se vsako leto zbrali na dvorišču gostilne in čakali na meso. Med njimi so bili tudi starši fantov, ki so delali v njegovi lopi.

Kerim je šele veliko pozneje dojel, kako spretno je moral ravnati njegov oče, da nihče ni opazil, kaj je bil v resnici v svojem srcu: človek brez vere. Običajna imena njegovih otrok, njegov odnos do sosedov, vse je bilo eno samo prilagajanje. Živel je za svojo družino in za posel, višje stvari so mu bile tuje. Kerim je nekoč, star je moral biti okoli šest let, v kotu zraven kuhinje začel moliti, tako kot je videl pri drugih, vendar sploh ni vedel, kaj se pri tem govori in kolikokrat se je treba prikloniti. Oče je stopil k njemu in vse skupaj prekinil kot trapasto otroško igro, ker ga je potreboval v kuhinji.

Kerim se je natančno spominjal, da je bila tudi tisti dan na dvorišču pripravljena žrtvena žival. Tokrat je bila to temno rjava krava. Žival je eno uro opazoval s stopnic, ki so vodile na zadnje dvorišče. Privezana je bila ob lesen količek, mulila je posamezne posušene šope trave in se pri tem čisto počasi premikala v velikem krogu. Ker se je vrv ovijala okoli količka, je postajal njen radij vse manjši. Tega ni opazila, čeprav je suvala z glavo in pri tem napenjala vrv. Naposled se je z zadnjo nogo zataknila obnjo in ni se mogla več izmotati. Tako je z dvignjeno nogo stala ob količku in strmela predse. Čisto na kratko je zamukala, a takoj spet utihnila in povесila težko glavo, kot bi se hotela pasti naprej. Tal pa ni več dosegla.

Kerim se ni ganil. Naslonjen ob krivo ograjo je nemo gledal žival. Groteskna predstava, ki jo je naslednje pol ure ponujala privezana krava, ga ni zabavala. Misel na ta dogodek mu ni dala miru. Čakal je, da se bo napol po

naključju in napol zaradi bolečin premaknila v nasprotno smer. Dolgo in brez sočutja je čakal. Ampak krava tega ni storila. Niti enkrat ni bila blizu rešitvi. Muhe so sedale na robove njenih oči in stresala je veliko glavo, da bi jih spodila. Pri tem se je vrv nekoliko sprostila. Njen bok je dobil nekaj prostora, in če bi zdaj naredila en sam korak nazaj, prestopila ohlapno vrv, bi se lahko spet prosto premikala in celo obrnila. Namesto tega je za nekaj trenutkov obstala in svojo pičlo svobodo izrabila za to, da se je znova premaknila naprej. Tokrat se je dokončno priklenila.

Tretji del

4.

Kerim je ležal v temnem spodnjem skladišču in poslušal trkanje. Da je obvladal nemir, si je predstavljal Alda, kako s palico tolče po stenah ladje in se leno pomika naprej. Podoba je postala tako živa, da se mu je ob vsakem trkanju in vsakem koraku, ki ga je naredil, zdelo, da ga vidi pred seboj. Zamišljal si je, kaj je pri tem občutil: Zagotovo je vedel, da seje strah, in to mu je bilo še kako prav. Sprejemal je navodila in opravljal svoje delo kot vsi ostali. Vendar pa ga ni nihče pošiljal sem in tja, morda je celo kapitan povesel pogled, ko sta se srečala. Slednjega si je lahko predstavljal le kot moža z belo čepico in nerazumljivimi znaki na srajci. Alda tako tudi nihče ni motil, ko je prijel leseno gorjačo, namenjeno za te priložnosti, in začel preiskovati desni bok. Iz izkušenj je vedel, da je verjetnost, da bo naletel na slepe potnike, največja v skladiščih. To, da je pregledal tudi sleherni kotichek na krovih in med zabojniki, je bil bolj del igre. Naposled pa se je le spustil po ozkih stopnicah in se pripravil na presenečenje.

Pri sebi je imel veliko žepno svetilko, dovolj dolgo, da jo je lahko uporabil tudi kot orožje. Toda ni je prižgal. Močan beli žarek mu je sicer zagotavljal občutek varnosti, ko je stikal naokoli, vendar Aldo ni bil policist, bil je nekakšen lovec. Čokati, krepki mož je obstal na stopniščnem podestu in si z roko podrgnil brado. Za trenutek je osvetlil hodnik, če bi morda našel kakšne sledi. Vendar ni bilo ničesar. Zdaj se je začelo njegovo pravo delo. V enakomernih razmikih je z gorjačo tolkel po stenah in ograjah, ne premočno, ne pretrdo. Zamolkel, a vendarle jasen zvok mu je ugajal. Ni bil predirljiv, a bil je dovolj vznemirjujoč. Morda si je Aldo zamišljal, kako slepi potniki zaznavajo trkanje, ki je prodiralo iz splošnega hrupa, sprva komajda slišno, polagoma pa vse bolj razločno. Takrat so vedeli, da prihaja,

zalezli so se za zaboje in si želeli, da bi lahko izginili v špranjah. Najbrž si je mislil: Na moji ladji se nihče ne more skriti, nihče ne more upati na to, da bo kot podgana preživel v temi.

Premikal se je previdno kot vlomilec. Tu in tam je obstal, plitko dihal in napejnal ušesa. To so bili trenutki, v katerih je bil prepričan, da je del ladje, tako je, del same ladje. To stanje je trajalo samo hipec, potem se je vnovič zbral, z užitkom dvignil gorjačo in znova udaril po steni. Popolnoma vseeno mu je bilo, kaj so mislili in govorili drugi, medtem ko so v sobi, v kateri je bil televizor, že dvajsetič gledali isti film z Jackiejem Chanom.

Kerim se je nenadoma zdrznil. Ni bi več on sam, zlezal je v glavo nekoga drugega, gledal skozi njegove oči in pri tem izgubil samega sebe. Zdelo se mu je kot gotova slutnja smrti in v naglici se je skobacal na noge, si podrgnil umazano kožo na obrazu in se trudil biti spet on sam.

Spodnje skladišče je bilo večje od tistega, v katerem sta bila prej. Ampak bilo je tudi bližje strojem, zato sta bila kemični vonj ter tresenje kovinskih tal in sten neprimerno močnejša. Kerim je imel sprva občutek, da ne bo zdržal niti eno uro. Splazil se je daleč v prostor, nato pa obstal, prijel žepno svetilko in se na kratko razgledal. V svetlobnem žarku je videl napol prazen prostor. Tam so bile skladovnice lesenih zabojev, posameznih ali razvrščenih in nakopičenih v skupine, dlje zadaj pa velike, brezoblične bale. To bi lahko bile vreče, Kerim si je vtisnil v spomin njihov približni položaj. Ker Tonyja ni bilo videti, je počepnil ob enega od zabojev in se naslonil. Lesena tvorba se mu je tu spodaj zdela skoraj domača.

“Kje si bil?” je iz teme za njim zasikal Tony.

Kerim ga ni slišal prihajati in se je sunkovito obrnil. Na kratko mu je posvetil v obraz, videl od znoja bleščeče čelo, spačene poteze in zadovoljen ugasnil svetilko.

“Nehaj s tem,” je sopihal Tony. “Kaj si počel zgoraj? Si znorel? Lahko bi te kdo opazil.”

Kerim ni odgovoril in vedel je, kakšen učinek bo to imelo na Tonyja.

“Odgovori!” mu je velel.

Kerim se je umaknil, s hrbtom se je pritisnil ob zaboj.

“Nič ne bom odgovoril. Mir mi daj!”

Pripravil se je na silovit odziv. Iz previdnosti se je oklenil žepne svetilke in se sklonil.

Ampak Tony se ni ganil. Ko se je Kerim spet sprostil, je ostro, a tiho rekel:

“Tiho!”

Kerim je zadržal dih in prisluhnil. Sprva ni bilo slišati nič drugega kot zamolklo butanje strojev. Nekaj sekund pozneje sta razločno zaslišala trkanje, zdelo se je, da prihaja od zelo daleč.

“Išče naju,” je dejal Kerim.

Tega sprva ni hotel sprejeti, ni hotel verjeti, da bi lahko imelo trkanje na ladji kaj opraviti z njima. Tokrat pa je v resnici prodiralo skozi hrup, prepoznal je enakomerne premolke med udarci in bil na koncu celo prepričan, da se približujejo.

“To je on. Ločiti se morava,” je šepnil. “Vsak naj odide v svojo smer in si poišče skrivališče.” Tony je omahoval, toda Kerim je že vstal in posvetil v prostor.

Kljub svetilki se ni znašel. Bilo je, kot bi tema vpila žarke. Namenil se je proti velikim balam. V resnici je šlo za neurejeno naložene vreče. Ko je plezal čeznje, je vsebina mehko drsela pod njegovimi rokami in nogami.

Skril se je za kup in sopihal. Misel, da ne ve, iz katere smeri bo nekdo vstopil v prostor, ga je nenadoma vznemirila. Znova je prižgal svetilko in dojel, zakaj ne more skoraj ničesar razpoznati. Prestrašeno je pogledal šibki soj; baterije so bile skoraj prazne. Svetilko je ugasnil.

Ko je stopal po vrečah, se je z njih dvignil prah in napolnil že tako ali tako težak, zaudarjajoč zrak. Kerim je moral zakašljati in kihniti.

Ko je bilo napada konec, se je brž splazil stran od vreč. Nenadoma je bil strašansko žejen in v temi je lovil sapo. Oči so se mu solzile. Kljub temu se je umiril in prisluhnil. Čez nekaj sekund je znova zadonelo trkanje, še vedno neenakomerno, a bliže kot prej. Prav zares naju išče, je pomislil in pred seboj zagledal morje, kot ga je videl pred nekaj urami. Toda zdaj se je temna površina kot velikanska luža širila okoli njegovega majcenega telesa. Gledal se je od zgoraj, bil je cepetajoč hrošč na gladini jezera iz črnila. Ne znam plavati, ga je znova spreletelo. Sopol je, se pobral in tipal okoli sebe.

Zdaj je močnejše zaznaval gibanje ladje. Ravno ko je prišel do stene, ob kateri je čutil žlebove in cevi, ga je znova prestrašilo trkanje. Tokrat mu ni bilo treba napenjati ušes. Bilo je tako blizu, da se je instinktivno naredil majhnega. Nekdo je stopal mimo njega in ni ga samo slišal, ampak je v kovini čutil tudi vibracije njegovih korakov. Naštel je tri korake, potem je zadonel udarec, močan, a kratek, kot bi si tvorec prizadeval ustvariti poseben ton.

Kerim je počakal, da so se zvoki oddaljili, nato pa zelo previdno iztegnil noge. Za trenutek je moral leči, zato da si je oddahnil, in ko je sprostil tilnik, je na obrazu začutil sapico. Tik ob njem je morala biti odprtina. Trkanje je bilo zdaj komaj slišno, koraki so izzveneli. Nekje nad glavo je

čutil vetrič. Usedel se je in osupel ugotovil, da joče, iz oči so mu nemo, ne da bi se njegovo telo treslo, tekle solze. To je moral biti strah, tista mrzla vročica v njem, a vendar jo je opazil le, kadar je bil čisto sam in se je zaman skušal zbrati.

Otresti se moram strahu, ga je prešinilo, vendar ni vedel, kako. Tako se je spet začel plaziti, z eno roko je tipal tla in steno. Slednjič se je vdal in vendarle prijel žepno svetilko. Prisluhnil je, ali bo morda spet zaslišal trkanje. Nemara pa je tisti moški pripravljaj ukano. Kaj če se je že zdavnaj obrnil in stoji zdaj nekje za steno v njegovi bližini? Kerim je okleval, grizel je gumijasti rob svetilke in potem vendarle tvegaj.

To, kar je videl, je bilo bolj podobno ječi kot skladišču. S sten so grozeče visele verige, ki so se premikale z zibanjem ladje. In videl je vhod. Zraven niza režastih oken je jasno videl vrata. Nemudoma je odšel tja.

Obupan se je dvignil in poškilil skozi eno od rež. Že v naslednjem trenutku je odskočil in spreletelo ga je, da je to usoda. Videl je Aldo, ki ni stal niti deset metrov od oken in je celo gledal v njegovo smer. Kerim se je sklonil pod okno in počasi, zelo počasi štel do deset. Medtem je mrzlično razmišljal. Ta moški ni duh, si je govoril. Človek iz mesa in krvi je. Zakaj se ga tako bojim? Aldo je videl pred seboj takšnega, kot ga je ravnokar ugledal: krepkega, oprtega ob palico, široko razkoračenega, visoki konci ovratnika njegove jakne so se premikali v vetru in se dotikali njegovih lic. Samo obraza ni imel pred očmi, ostal je svetel madež pred temo neba in morja. Vprašal se je, ali bi bil pomirjen, če bi razpoznal njegove obrazne poteze.

Ko se je plaho dvignil in pogledal skozi okno, sta se njuna pogleda srečala. Aldo se je smehljaj, Kerimu se je celo zdelo, da je videl, kako mu je pomežiknil.

Že v naslednjem trenutku je bil moški pri vratih. Zaslišalo se je škripanje. Kerim je stekel nazaj v prostor. Vedel je, da je konec. Prsi mu je kot spona stisnil občutek, za katerega je mislil, da ga že pozna – zdaj, ko se je poskušal prebiti do kupa vreč, je dojel, da je bila to zmota. Bil je smrtni strah, zaradi katerega je komajda še lahko dihal. Kupa ni našel, vrgel se je na tla in se po vseh štirih splazil do nečesa velikega in mehkega.

Z brnečim zvokom so se druga za drugo prižgale podolgovate luči. Aldo je sledil žareči svetlobi. Mirno je korakal mimo skladovnic in bal, jih tolkel z gorjačo in tipal. Kerim je slišal njegovo tiho žvižganje, zvenelo je kot melodija otroške pesmi.

Aldo je sistematično preiskoval prostor. Kerim je čakal in štel njegove korake. Ne bo več dolgo trajalo. Nekoliko se je pomiril. Odkar je moža videl in slišal, je del njegovega strahu izpuhtel. V njem se je porodil nov

občutek. Bilo je nekakšno kljubovanje, položaja, v katerem se je znašel, preprosto ni mogel sprejeti. A kaj kmalu se je znova oglasil obup. Reven sem, nimam več družine, komu mar, če bom izginil, je pomislil. Toda potem se je domislil učiteljevih besed, tega, da Vsemogočni bedi nad vsemi, da vidi vsakega, tudi najmanjšega vernika. "In dokler vas vidi, ste več kot samo dih." Nisem podgana, si je rekel Kerim in v navalu ponosa in moči se je dvignil, da bi se soočil z Aldom.

Ko je stal in mu gledal v obraz, je to obžaloval. Pričakoval je osuplost, kakršen koli vzgib. Vendar ni bilo ničesar. Aldo ga je brezčutno gledal in nato izzivalno počasi dvignil gorjačo. Pomignil mu je, naj pristopi.

Kerim jih je videl, kako prihajajo, stal je ob vhodu v prostore posadke. Vsi so izgubili zanimanje zanj. Malo prej sta ga izprašala tehnični oficir in celo kapitan, sedel je za plastično mizo, pogled strmo upiral v rožasto zaveso na oknu kajute in odgovarjal le z da in ne. Zdelo se mu je, da ni bilo veliko za povedati, položaj je bil precej jasen. Kapitan si je s kazalcem pogladil košate brke in ga motril z mešanico jeze in zanimanja.

A že čez kratek čas se je znova obrnil k svojim možem, ki so organizirali iskalno skupino, ki naj bi izsledila Tonyja. Kerima je ves čas zaposlovala samo ena misel: Bo Tony mislil, da ga je izdal? Prepričan je bil, da bo, če bosta morala umreti, to njegova največja sramota. Nehote je pomislil na Anatola in spreletela ga je zavest o krivdi. Zaradi nje se je počutil majhnega in nevednega, ničesar si ni zaslužil, niti rešitve tega, kar ga je čakalo zdaj.

Ko je zaslišal hrup, je stopil k vhodu. Tony se je ravno opotekel proti ograji, za trenutek je bilo videti, kot da bo bruhal. Ko ga je vodja krova udaril, se je začel braniti, sprva šibko, potem vedno siloviteje.

Kerim je videl, kako ga vlečejo po hodniku. Aldo ga je zgrabil in potisnil na krmni krov. Ko je dvignil gorjačo, je Kerim stekel. Vendar pa Aldo ni udaril, samo zagrozil je. Tony je ostal na tleh, njegov obraz je bil spačen. Preklinjal je in Kerim je vedel, da je zdaj zaigral zadnjo, neznatno možnost, da bi ju posadka vzela s sabo do prvega pristanišča. Vodja krova je Kerima potisnil v krog, ki so ga naredili mornarji. Aldo je gledal Tonyja in preklinjal v jeziku, ki se je zdel Kerimu nenavadno tuj.

Kapitan in eden od oficirjev sta prekinila krog in se postavila pred slepa potnika. Vodja krova je moral na kratko poročati, nato mu je kapitan velel, naj molči. Veter je pihal čez krov in na Kerimovi koži pustil odtis, plast, ki je legla na njegov obraz in njegove dlani in za katero se je zdelo, da je izginila, če je zaprl oči ali premaknil prste. Še vedno je bila noč, nebo je bilo para nad črnim morjem, že po nekaj metrih je pogoltnilo svetlobo s krova.

Kapitan si je znova pogladil brado. Začel je govoriti v polomljeni angleščini.

“Ne razumeta težave,” je povedal z utrujenim glasom. Še močneje si je podrgnil brado. “Nihče v Evropi vaju ne želi. Nista dobrodošla. Obstajajo zakoni. Če vaju pripeljemo s seboj, bomo morali plačati kazen. Veliko denarja.” Pogledal je može in jim pokimal, kot bi moral prepričati tudi njih.

Kerim njegovih besed skoraj ni več slišal. Še kako dobro pa je razumel, da je vse skupaj zaigrano. Mornarji so nekaj pripravljali in slutil je, kaj. Nehote je preveril plastično vrečko z naslovi in denarjem. Opazoval je kapitana v pričakovanju, da bo odvrigel tančico. Nič v njem se ni premanilo, ves njegov strah je bil shranjen globoko v njem, pripravljen, da bo izbruhnil, takoj ko bo svečanega govora konec.

“Obstajajo zakoni,” je ponovil kapitan in pri tem široko odprl oči. “Ne naši – evropski zakoni. Ne moreta se kar vkrcati na ladjo in odpluti v Evropo.”

V tistem trenutku se je začel Tony plaziti proti kapitanu, zgrabil ga je za hlačnice. Kerim je sprva mislil, da ga bo napadel. Ampak Tony je čepel pred moškim in moledoval za življenje. Vodja krova ga je hotel odriniti, vendar je kapitan iztegnil roko in ga ustavil. Ni je povetil, ko je znova pogledal Tonyja. Tam je stal kakor prerok, vsi obrazi so bili obrnjeni k njemu.

“Ne razumeš,” je rekel. “Tudi jaz sem revež. Tudi jaz imam družino, otroke, veliko otrok.” Še više je dvignil roko in vsi pogledi so bili spet uprti vanj, stopil je za korak nazaj, ne da bi se otresel ihtečega moškega. “Ne, ne – vzeli bodo naš denar in morali bomo stradati.”

Kerimu se je vse skupaj zdelo nekako neresnično, za kar je bil malodane hvaležen. Kot da ne bi šlo tudi zanj, je gledal kapitana, ki se je že zdavnaj odločil, lahko je videl Justinusa, ki se je držal v ozadju in čigar razprte ustnice so se neprestano premikale, kot bi recitiral dolgo molitev. Drugi možje so otopeli strmeli predse, v svojih umazanih suknjičih in škornjih so bili podobni desperadosom iz vesternov.

Vodja krova se je nenadoma oddaljil in s seboj vzela enega od mornarjev. Kerim je počepnil, da bi Tonyja z vlekel stran od kapitanove noge. Gledal je v njegov obraz, ki je bil spačen v grimaso, si pogladil svojega in pri tem začutil ščetine. Kot bi njegova dlan drsela po koži tujca. Potem je zaslišal zvok vitlov in zaznal premikanje sohe. Vsi možje so se ozrli kvišku, k splavu iz sodov za olje in desk, ki je bil pritrjen na verige in je visel nad njimi. Skoraj pobožno so strmeli v prizor. Kerim je vedel, da splava niso mogli stesati v tako kratkem času; bil je že pripravljen.

“Nisva prva,” je rekel Tonyju in on ga je začudeno pogledal.

“Ne,” je dejal kapitan, “nista prva. Dali vama bomo vodo in kruh. Kopno ni daleč. Uspelo vama bo.”

“Kako daleč?” je vprašal Kerim, ko so ju možje zgrabili.

“Ne daleč,” je zabrundal kapitan in ob tem stresel z glavo. Kot bi jima hotel vlti pogum, je dodal: “Ustavili bomo stroje.” Pri tem je gledal pričakujoče, kot bi jima poklonil darilo.

Kerim ni razumel, toda kapitan ga je že potiskal proti ladijskim stopnicam. Vse je bilo videti naučeno.

Krmar je dobil navodila. Splav je zdaj visel tik nad vzvalovano morsko gladino, in ko so se stroji ustavili, so ga spustili. Šele na pleteni lestvi, Tony je bil nekaj metrov pod njim, se je Kerim zavedel, kaj se dogaja. Z vsakim korakom je lezel nižje ob velikanskem ladijskem trupu, voda je butala proti njemu in zaradi vetra je drgetal. Dvignil je pogled, videl vrsto temnih, k njima obrnjenih glav, nad njimi pa visoke konstrukcije mostu s štrlečimi zidci in ograjami ter medlo svetlobo v oknih. Ob pogledu na okna je za hip obstal, tako prijetna se mu je zdela svetloba.

Kapitan je divje krilil z rokami. Kerim se je spustil še nižje, zibajoči trup se ga je hotel otresti, pod njim se je odpiral nič. Zgoraj sta dva moža držala verigo, na kateri je visel splav, in ga skušala povleči čim bližje lestvi. A tako kot Tony je moral tudi Kerim skočiti, zato da ga je dosegel. Bal se je vode in ni se upal spustiti.

“Daj že,” mu je zavpil Tony. “Ne bodo te spustili nazaj gor. Skoči!” Iztegnil je roke proti njemu, kot bi bil otrok, in se trudil, da bi bil prostor med njima videti manjši.

Kerim se je še enkrat ozrl h glavam, ki so bile zdaj daleč, tik pod sivim nebom. Vrvna lestev je tu spodaj silovito udarjala ob ladijski trup, vedel je, da se ne bo mogel več dolgo držati. Najprej naju izpustijo, potem pa umorijo, je pomislil, prekleti naj bodo.

Spustil se je, padel in bil presenečen nad neznanskim hrupom, ki je vladal pod vodo tako blizu ob ladji. Zajelo ga je bučanje in ropotanje, kot bi prihajalo iz globin zemlje, in prepričan je bil, da ne bo več izplaval.

Prevedla Maruša Mugerli Lavrenčič